

STRATÉGIAI FÜGGETLENSÉG

A KRITIKUS NYERSANYAGOK EURÓPA-STRATÉGIAI KÉRDÉSEI

BEVEZETÉS

Az Európai Unió stratégiai függetlenségéről szóló gondolkodás az elmúlt évtizedben fokozatosan a gazdaságpolitikai és geopolitikai döntéshozatal egyik központi elemévé vált.¹ A globális ellátási láncok sérülékenysége, a nagyhatalmi verseny éleződése, valamint a zöld- és digitális átállás nyersanyagigényes jellege együttesen irányították rá a figyelmet a kritikus nyersanyagokra mint az európai ipar és technológiai fejlődés alapvető stratégiai erőforrásaira. A lítium, a kobalt, a nikkell vagy a ritkaföldfémek nélkülözhetetlenek az energiatárolás, az elektromobilitás, a megújulóenergia-technológiák, a digitális infrastruktúra és a védelmi ipar számára, így közvetlen kapcsolatban állnak az Európai Unió hosszú távú versenyképességi, klíma- és biztonságpolitikai céljaival.²

A 2024 második felében zajló magyar EU-elnökség ebben az értelemben egy olyan szakpolitikai környezetben valósult meg, amelyben a kritikus nyersanyagok kérdése már nem elszigetelt iparpolitikai részterületként, hanem az európai stratégiai autonómia egyik meghatározó pilléréként jelent meg. A kritikus nyersanyagokról szóló rendelet (*Critical Raw Materials Act* – CRMA) jogalkotási folyamata az elnökséget megelőzően lezárult, így az elnökség idején a hangsúly nem új szabályozási kezdeményezések kidolgozásán, hanem a végrehajtás politikai és gazdasági kereteinek alakításán, valamint a kritikusnyersanyag-politika stratégiai értelmezésén volt. Bár a magyar elnökség programjában a kritikus nyersanyagok nem önálló prioritásként szerepeltek, a terület szorosan kapcsolódott az elnökség egyik központi célkitűzéséhez: az európai versenyképesség megerősítéséhez és az ipari értékláncok ellenálló képességének növeléséhez.

Az elnökségi időszak alatt egyre világosabban kirajzolódott az a felismerés, hogy az Európai Unió jelentős mértékben függ külső beszállítóktól, miközben a globális ki-termelés és feldolgozás erősen koncentrált néhány harmadik országban. Ez a függőség

¹ DAMEN 2022.

² PATÓ 2026.

nem pusztán gazdasági, hanem geopolitikai kockázatot is jelent, különösen az exportkorlátozások terjedése, a kereskedelempolitikai feszültségek és a technológiai blokkosodás fényében. A fő szakpolitikai kihívás ezért nem csupán az ellátásbiztonság növelése, hanem annak biztosítása, hogy a kritikusnyersanyag-politika ténylegesen hozzájáruljon az európai ipar beruházási képességéhez, az értékláncok európai megerősítéséhez és a zöld- és digitális átállás megvalósíthatóságához.

A magyar EU-elnökség feladata elsősorban az volt, hogy a kritikus nyersanyagok kérdését következetesen a versenyképesség és a nyílt stratégiai függetlenség átfogó narratívájába ágyazza.³ Az elnökség alatt a szakpolitikai diskurzusban a kritikus nyersanyagok nem technikai végrehajtási kérdésként, hanem az európai ipari megújulás strukturális feltételeként jelentek meg, összekapcsolva azokat a beruházásösztönzéssel, az ipari kapacitások földrajzi kiegyensúlyozottságával és az európai értékláncok hosszú távú működőképességével.

A siker és a hosszú távú hatás ebben az esetben nem kizárólag jogalkotási eredményekben mérhető, hanem abban, hogy a kritikusnyersanyag-politika mennyiben vált az európai versenyképességi gondolkodás szerves részévé. A magyar elnökség hozzájárulása elsősorban abban ragadható meg, hogy megerősítette azt az értelmezési keretet, amely szerint a CRMA nem öncélú szabályozás, hanem az európai ipari szuverenitás, a beruházási környezet kiszámíthatósága és a gazdasági növekedés egyik alapfeltétele. Ez a szemlélet – különösen a *Budapesti nyilatkozat* elfogadásán keresztül – az elnökséget követően is meghatározó referenciapont maradhat az Európai Unió kritikusnyersanyag-politikájának továbbfejlesztésében.

A SZAKPOLITIKAI TERÜLET HELYZETE A MAGYAR EU-ELNÖKSÉG ELŐTT

A 2024-es magyar EU-elnökséget megelőzően a kritikus nyersanyagok kérdése már szilárdan beágyazódott az Európai Unió stratégiai és jogalkotási keretrendszerébe. A globális ellátási láncok sérülékenysége, a Covid-19-járvány tapasztalatai és az orosz–ukrán háború következményei egyaránt rámutattak arra, hogy az unió nyersanyagfüggősége nemcsak gazdasági, hanem geopolitikai kockázatot is jelent. Ennek hatására a kritikus nyersanyagok a stratégiai autonómiáról szóló uniós gondolkodás egyik központi elemévé váltak.⁴

³ MARIOTTI 2025.

⁴ PATÓ 2026.

A stratégiai autonómia fogalma formálisan az EU globális stratégiájában (2016) jelent meg, ahol az EU globális szerepének és önálló cselekvőképességének megerősítését jelölte, partnerekkel együttműködve, de szükség esetén önállóan fellépve. Az elmúlt évtizedben ez a megközelítés fokozatosan politikai és jogi keretté vált, amely mára túlmutat a biztonság- és védelempolitikai dimenzión, és kiterjed a technológiai szuverenítésre, az iparpolitikára és a gazdasági versenyképesség kérdéseire is.⁵

A magyar EU-elnökséget közvetlenül megelőző időszakban a kritikus nyersanyagok már nem pusztán szakpolitikai részterületként, hanem az unió stratégiai autonómiáját és hosszú távú versenyképességét meghatározó strukturális tényezőként jelentek meg. Az Európai Bizottság, az Európai Tanács, a Tanács és az Európai Parlament egyaránt explicit módon foglalkozott a kérdéssel, eltérő intézményi logikák és politikai hangsúlyok mentén.

Az Európai Bizottság

Az Európai Bizottság stratégiai elköteleződését jól tükrözik Ursula von der Leyen elnöknek az EU helyzetéről szóló beszédei (*State of the European Union – SOTEU*). A 2022-es beszédben a Bizottság elnöke hangsúlyozta, hogy Európa nem ismételheti meg az energiahordozók terén korábban elkövetett stratégiai hibákat, és külön kiemelte a kritikus nyersanyagok területén fennálló, Kínától való erős függőséget. E beszédben jelentette be a kritikus nyersanyagokról szóló rendelet előkészítését, amelynek célja az ellátásbiztonság növelése, az európai feldolgozókapacitások erősítése és a stratégiai függőségek csökkentése volt.⁶ A kritikus nyersanyagokról szóló rendelet nemcsak stratégiai autonómiát hangsúlyozó, hanem iparpolitikai megközelítésű is, az európai ipari szuverenitás infrastruktúrájaként értelmezi a kritikus nyersanyagokat.

Jogalkotási szinten a kritikus nyersanyagok kérdése az európai zöld megállapodás iparpolitikai pilléréhez kapcsolódva jelent meg. A 2019-ben elfogadott európai zöld megállapodás,⁷ majd az azt követő iparpolitikai kezdeményezések – köztük a nettó zéró iparról szóló rendelet⁸ előkészítése – egyértelművé tették, hogy a zöld- és digitális átállás csak stabil és diverzifikált nyersanyagellátás mellett valósítható meg. A Bizottság célként tűzte ki az európai bányászati, feldolgozási és újrahasznosítási kapacitások megerősítését, valamint a harmadik országokkal kötött stratégiai partnerségek kiterjesztését.

⁵ *Közös kül- és biztonságpolitika – globális stratégia* [é. n.].

⁶ Európai Bizottság 2022.

⁷ Európai Bizottság 2019.

⁸ Európai Parlament – Az Európai Unió Tanácsa 2023.

Az Európai Tanács

Az Európai Tanács a 2020-as évek elejétől fokozatosan a stratégiai autonómiáról szóló politikai diskurzus középpontjába emelte a kritikus nyersanyagok kérdését. Az unió legfelső szintű politikai iránymutató testületként a témát elsősorban a versenyképesség és az energiafüggetlenség összefüggésében tárgyalta. 2021–2023 között az Európai Tanács következtetései több alkalommal hangsúlyozták, hogy a zöld- és digitális átállás csak biztonságos, megfizethető és diverzifikált nyersanyagellátás mellett valósítható meg, miközben támogatták a stratégiai partnerségek elmélyítését harmadik országokkal, és a belső kapacitások gyorsított fejlesztését.

Fordulópontot jelentettek a 2021. október 21–22-i európai tanácsi következtetések, amelyekben a stratégiai függőségek csökkentése először jelent meg konkrét ágazatokhoz kötötten. A dokumentum egyértelműen rögzítette, hogy az Uniónak mérsékelnie kell kiszolgáltatottságát többek között a nyersanyagok, az akkumulátorok, a félvezetők és a gyógyszeripar területén, ezzel a kritikus nyersanyagokat az európai ipar működőképességének alapfeltételeiként azonosítva.⁹

Az orosz–ukrán háború kitörése 2022-ben új dimenziót adott ennek a gondolkodásnak. A 2022. március 24–25-i európai tanácsi következtetések már a geopolitikai sokkokkal szembeni ellenálló képesség összefüggésében tárgyalták a stratégiai autonómiát, hangsúlyozva a „nyílt stratégiai autonómia” megerősítésének szükségességét, és expliciten megjelölve a kritikusnyersanyag-ellátást az unió egyik legsérülékenyebb pontjaként. Ezzel a nyersanyagfüggőség kezelése egyértelműen biztonságpolitikai és geopolitikai kérdéssé vált.¹⁰

A stratégiai autonómia és a kritikus nyersanyagok összekapcsolása tovább mélyült a 2022. október 20–21-i európai tanácsi következtetésekben, amelyek már operatív iránymutatást adtak a Bizottság számára. A testület felkérte a Bizottságot a beszállítói diverzifikáció, az újrahasznosítás erősítésére, valamint az európai kitermelési és feldolgozási kapacitások gyorsított fejlesztésére, a diskurzust egyértelműen az iparpolitikai végrehajtás irányába terelve.¹¹

A folyamat következő állomását a 2023. február 9–10-i európai tanácsi következtetések jelentették, amelyekben a kritikus nyersanyagok kérdése már szervesen beépült az európai versenyképességi és iparpolitikai fordulat narratívájába. Az Európai Tanács ekkor egyértelművé tette, hogy a kritikus nyersanyagokhoz való hozzáférés az európai ipari versenyképesség, valamint a zöld- és digitális átállás sikerének

⁹ Európai Tanács 2021.

¹⁰ Európai Tanács 2022a.

¹¹ Európai Tanács 2022b.

előfeltétele. Ezzel a kritikus nyersanyagok végleg kiléptek a technikai szakpolitikai kérdések köréből, és az Európai Tanács legmagasabb politikai szintjén is a gazdasági növekedés és a stratégiai függetlenség strukturális feltételeiként jelentek meg.¹²

Az Európai Unió Tanácsa

A Tanács keretein belül – különösen a Versenyképességi Tanács és az Energiatanács ülésein – a kritikus nyersanyagok kérdése az elmúlt években az európai iparpolitikai viták egyik központi elemévé vált. A tagállamok egyre nyíltabban kapcsolták össze az ellátásbiztonság kérdését az európai ipari értékláncok újraszervezésének szükségességével, különös tekintettel a zöld- és digitális átállás nyersanyagigényes technológiáira, így az akkumulátorokra, a megújulóenergia-berendezésekre, a félvezetőkre és a védelmi ipari kapacitásokra.¹³

A Tanács politikai álláspontja a kritikus nyersanyagokról szóló rendelet elfogadásakor vált kézzelfoghatóvá. A 2024. március 18-i jóváhagyást követően a Tanács nevében elhangzott nyilatkozatok egyértelművé tették, hogy a *Critical Raw Materials Act* túlmutat a technikai ellátásbiztonsági megközelítésen, és az európai ipari szuverenitás, valamint versenyképesség strukturális eszközeként értelmezendő, amely ösztönzi a bányászati, feldolgozási és újrahasznosítási kapacitások bővítését, valamint a minőségi munkahelyteremtést.¹⁴

A tanácsi vitákban ugyanakkor markáns különbségek rajzolódtak ki a tagállami prioritások között. Franciaország és Németország elsősorban a stratégiai autonómia iparpolitikai értelmezését erősítette, míg több közép- és kelet-európai tagállam – köztük Magyarország – a versenyképességi és beruházásvonzási szempontokat hangsúlyozta. Tartós törésvonalak maradtak fenn a bányászati tevékenységek társadalmi elfogadottsága és a környezetvédelmi szabályozás kapcsán: egyes tagállamok a környezeti és szociális normák védelmét, mások az engedélyezési eljárások gyorsítását tekintették elsődlegesnek.¹⁵

Ez a belső politikai dinamika – az ipari szuverenitás, a versenyképesség és a fenntarthatóság közötti egyensúlykeresés – határozta meg azt a szakpolitikai környezetet, amelyet a 2024-es magyar EU-elnökség örökölt: egy már kiforrott, ugyanakkor kompromisszumokra épülő és feszültségekkel terhelt tanácsi diskurzust.

¹² Európai Tanács 2023.

¹³ Az Európai Unió Tanácsa 2023.

¹⁴ Az Európai Unió Tanácsa 2024d.

¹⁵ *President Macron Gives Speech on New Initiative for Europe* 2017.

Az Európai Parlament

A kritikus nyersanyagokról szóló európai jogszabály (*Critical Raw Materials Act* – CRMA) elfogadása az Európai Parlament egyik legjelentősebb iparpolitikai eredményének tekinthető a 2024-es európai parlamenti választásokat megelőző ciklusban. A jogalkotási folyamat során a Parlament következetesen arra törekedett, hogy egyensúlyt teremtsen az európai gazdasági szuverenitás erősítése és a környezeti, illetve társadalmi fenntarthatósági szempontok között.

A Parlament több ponton érdemben módosította a Bizottság eredeti javaslatát. A legfontosabb változás a számszerű célkitűzések megerősítése volt: a 2030-ra előirányzott kötelező újrahasznosítási arány 15%-ról 25%-ra emelkedett, miközben rögzítették, hogy az uniós éves nyersanyagfogyasztás legalább 10%-át belföldi kitermelésből, 40%-át pedig uniós feldolgozásból kell fedezni. Emellett a Parlament ragaszkodott ahhoz, hogy egyetlen harmadik ország se biztosíthassa egy adott stratégiai nyersanyag uniós felhasználásának több mint 65%-át. A túlzott adminisztratív terhek csökkentése érdekében a jogszabály maximálta az engedélyezési időket: a bányászati projektek esetében 24 hónapban, a feldolgozó és újrahasznosító beruházásoknál 12 hónapban.

A parlamenti megközelítés nem korlátozódott a primer kitermelésre. Az Európai Parlament hangsúlyozta az innováció és a helyettesíthetőség szerepét, ösztönözve azokat a kutatás-fejlesztési megoldásokat, amelyek lehetővé teszik a kritikus nyersanyagok – például a ritkaföldfémek mágnesekben történő felhasználása – kiváltását alternatív anyagokkal.¹⁶

A jogszabály alakításában három szakbizottság játszott kulcsszerepet. Az Ipari, Kutatási és Energiaügyi Bizottság (ITRE) vezető bizottságként a versenyképességi szempontokra és a stratégiai projektek kiválasztására fókuszált, míg a Környezetvédelmi Bizottság (ENVI) társvéleményezőként biztosította, hogy a projektek ne kapjanak általános mentességet a környezetvédelmi szabályok – különösen a Natura 2000 területek védelme – alól. A Nemzetközi Kereskedelmi Bizottság (INTA) a külső dimenzióra helyezte a hangsúlyt, így támogatta a beszállítói diverzifikációt, a nyersanyagpartnerségeket és a Kritikus Nyersanyag Klub koncepcióját (USA, Kanada, Ausztrália, Chile), valamint 2025-ben azt szorgalmazta, hogy az új kereskedelmi megállapodások – így a Mercosur-megállapodás – külön fejezeteket tartalmazzanak a kritikus nyersanyagokról, elvárva a helyi feldolgozókapacitások kiépítését a „zöldgyarmatosítás” elkerülése érdekében.¹⁷ Az Európai Parlament

¹⁶ RAGONNAUD 2024.

¹⁷ BOGOJEVIĆ 2024.

külön figyelmet szentelt Ukrajnának is, kiemelve lítium- és titánkészleteit a háború utáni újjáépítés és az európai biztonságpolitika összefüggésében.¹⁸

A szakbizottsági viták világos politikai törésvonalakat rajzoltak ki. Az EPP (Európai Néppárt) a kitermelés és az engedélyezés felgyorsítását, az S&D (Szocialisták és Demokraták Progresszív Szövetsége) a „méltányos átmenetet” és az újrahasznosítást, a Renew Europe az innovációt és az anyaghelyettesítést, míg a Zöldek/EFA a körforgásosságot és a biodiverzitás védelmét hangsúlyozták.

A jogalkotási időrend jól mutatja a Parlament aktív szerepét: a Bizottság 2023 márciusában terjesztette elő a javaslatot, az EP 2023 szeptemberében fogadta el módosításait, a trilógus 2023 decemberében politikai megállapodással zárult, a végleges szöveget 2024. április 11-én szavazták meg, a rendelet pedig 2024. május 23-án lépett hatályba. A 2024-es választások után az új Parlament a végrehajtás és az ellenőrzés felé fordult: 2024 második felében megkezdődött a stratégiai projektek kiválasztása, amelyet a Parlament folyamatosan monitoroz a környezeti és társadalmi normák érvényesülése érdekében.

E környezetben Magyarország olyan elnökséget vett át, amelyben a kritikus nyersanyagok politikája már kijelölt stratégiai irányokkal, de még jelentős végrehajtási és konszenzusteremtési kihívásokkal rendelkezett. A magyar elnökség feladata így nem egy új szakpolitika megalkotása volt, hanem a meglévő stratégiai és jogalkotási keret versenyképességi és iparpolitikai összefüggésbe helyezése.

A MAGYAR EU-ELNÖKSÉG FŐ LÉPÉSEI ÉS HOZZÁADOTT ÉRTÉKE

A 2024 második félévében zajló magyar EU-elnökség idején a kritikus nyersanyagok kérdése nem önálló prioritásként, hanem a versenyképességi és iparpolitikai napi-rend részeként jelent meg. Ez nem meglepő, hiszen a belga elnökség gondoskodott arról, hogy a kritikus nyersanyagokról szóló rendelet (a továbbiakban: CRMA) jogalkotási folyamata 2024 tavaszára lezáruljon, így a magyar elnökség mozgástere elsősorban a végrehajtás politikai kereteinek alakítására és a szakpolitikai narratíva formálására terjedt ki.¹⁹

A magyar elnökség következetesen azt az értelmezést képviselte, hogy a kritikus nyersanyagok az európai versenyképesség strukturális feltételei. A Tanácsban a nyersanyagellátás kérdése az ipari értékláncok megerősítésével,

¹⁸ VAN WIERINGEN 2025.

¹⁹ Az Európai Unió Tanácsa 2024e.

a beruházásösztönzéssel, valamint a zöld- és digitális átállás megvalósíthatóságával összefüggésben került napirendre.

A kritikus nyersanyagok témája elsősorban a Versenyképességi Tanács és az Energiatanács ülésein jelent meg, horizontális iparpolitikai összefüggésben. A tanácsi viták fókuszában a rendelet végrehajtásának gyakorlati kérdései álltak: a tagállami kapacitásépítés, az engedélyezési eljárások alkalmazhatósága, valamint a stratégiai projektek kiválasztásának átláthatósága. A magyar elnökség következetesen hangsúlyozta, hogy a kritikus nyersanyagokhoz való hozzáférés nem pusztán ellátásbiztonsági kérdés, hanem közvetlenül befolyásolja az ipari beruházási döntéseket és az európai termelés globális versenyképességét.

Ezzel párhuzamosan a tagállami és iparági érdekek is erőteljesebben jelentek meg a tanácsi munkában. Több tagállam – különösen a közép- és kelet-európai régióból – azt emelte ki, hogy a CRMA akkor járul hozzá érdemben az európai versenyképességhez, ha nemcsak a meglévő ipari központokat erősíti, hanem új beruházásokat és értékláncszegmenseket is képes vonzani. Az iparági szereplők – különösen az akkumulátoripar, az elektromos járművek, a megújulóenergia-technológiák és a félvezetőipar képviselői – egyértelműen jelezték, hogy a kiszámítható nyersanyag-ellátás, az engedélyezési eljárások működőképessége és a finanszírozási eszközök hozzáférhetősége alapfeltétele az európai termelés versenyképességének.

Az Európai Unió Energiatanácsa 2024. december 16-i ülésén elfogadott *A geotermikus energia előmozdítása* című tanácsi következtetések hangsúlyozták a geotermikus energia és a kritikusnyersanyag-ellátás közötti potenciális szinergiákat. A dokumentum szerint ahol a geotermikus fluidumok kémiai összetétele lehetővé teszi, a geotermikus energiafeltárás hozzájárulhat az unió lítium- és egyéb nyersanyagigényének kielégítéséhez, ezáltal elősegítve az európai ásványi szuverenitást; ezzel párhuzamosan azonban kiemelték, hogy az ilyen tevékenységeknek mindenkor összhangban kell állniuk a környezetvédelem követelményeivel is. A tanácsi következtetések így egy olyan integrált energiapolitikai megközelítést támogatnak, amely a megújuló energiaforrások – különösen a geotermikus technológiák – fejlesztését nemcsak az energiatfüggetlenség és klímacélok elérésével, hanem a kritikusnyersanyag-ellátás diverzifikálásával és az európai versenyképesség erősítésével is összeköti.²⁰

Nem szabad megfeledkezni a kritikusnyersanyag-diplomácia fontosságáról sem, amelyet jól példáz, hogy a Külügyi Tanács munkájában is előkerült a kérdés, amikor októberben a magyar külügyminiszter képviselte az EU Közös Biztonság- és Külpolitikai Főképviseletét az EU–Kazahsztáni Együttműködési Tanács ülésén, ahol

²⁰ Az Európai Unió Tanácsa 2024a.

2025–2027-re egy új ambiciózus tervet dolgoztak ki a kritikusnyersanyag-együttműködés terén.²¹

A kritikus nyersanyagokkal összefüggő uniós szakpolitikai gondolkodás a Tanács 2024. november 29-én elfogadott, a fejlett anyagokról szóló következtetéseiben is markánsan megjelent. A Tanács a dokumentumban hangsúlyozta, hogy a következő generációs fejlett anyagoknak biztonságosnak, fenntarthatónak, körforgásosnak és erőforrás-hatékonyak kell lenniük, valamint kiemelte a csökkentés, az újrahasználat és az újrahasznosítás elvének érvényesítését már az anyagok tervezési és feldolgozási szakaszában. A következtetések kifejezetten összekapcsolják az anyaginnovációt a kritikus nyersanyagoktól való európai stratégiai függőségek mérséklésével, és felkérlik az Európai Bizottságot arra, hogy mielőbb dolgozzon ki bizonyítékokon alapuló kritériumokat és szakpolitikai eszközöket ezen kockázatok kezelésére. A Tanács hangsúlyozza továbbá, hogy a fejlett anyagoknak „biztonságosnak és fenntarthatónak kell lenniük már a tervezés során”, összhangban az európai zöld megállapodás célkitűzéseivel, a körforgásos gazdaság megvalósításával, valamint az uniós iparpolitikai kezdeményezésekkel, ideértve a kritikus nyersanyagokról szóló rendeletet. E megközelítés egyértelműen jelzi, hogy a kritikusnyersanyag-politika nem kizárólag ellátásbiztonsági kérdés, hanem szorosan kapcsolódik az anyaginnovációhoz, az ipari versenyképességhez és az európai stratégiai autonómia erősítéséhez.²²

Ebben a kontextusban a magyar elnökség egyik legfontosabb hozzáadott értéke a Draghi-jelentést figyelembe vevő, versenyképességről szóló *Budapesti nyilatkozat* elfogadása volt 2024. november 8-án. A *Budapesti nyilatkozatot* az új európai versenyképességi megállapodásról a 2024. november 7–8. között, Budapesten megrendezett Európai Tanács informális csúcstalálkozóján fogadták el az európai állam- és kormányfők. A nyilatkozat világossá tette, hogy az európai versenyképesség megerősítése nem képzelhető el a stratégiai függőségek kezelése nélkül. Bár a kritikus nyersanyagok nem önálló fejezetben szerepeltek, a dokumentum több ponton is egyértelműen összekapcsolta az ipari értékláncok ellenálló képességét, a zöld- és digitális átállást, valamint az ipari beruházások ösztönzését a nyersanyagellátás biztonságával és kiszámíthatóságával.²³

A *Budapesti nyilatkozat* így politikai keretet adott a kritikus nyersanyagokról szóló rendelet végrehajtásának: a kritikus nyersanyagok kérdése nem technikai végrehajtási problémaként, hanem a versenyképességi fordulat egyik alapfeltételként jelent meg. Ez közvetlenül kapcsolódott a CRMA céljaihoz, különösen a beszállítói

²¹ Az Európai Unió Tanácsa 2024b.

²² Az Európai Unió Tanácsa 2024c.

²³ Európai Tanács 2024.

diverzifikációhoz, az európai kitermelési, feldolgozási és újrahasznosítási kapacitások bővítéséhez, valamint a stratégiai projektek gyorsított megvalósításához.

A magyar EU-elnökség hivatalos programjában a kritikus nyersanyagok tehát nem jelentek meg önálló szakpolitikai prioritásként, ugyanakkor az elnökség első, központi célkitűzése, az új európai versenyképességi megállapodás közvetlen összefüggésbe hozható a kritikus nyersanyagokról szóló rendelet iparpolitikai logikájával. A prioritás a versenyképesség megerősítését, az ipari értékláncok ellenálló képességét és a beruházásbarát környezet kialakítását helyezte előtérbe, amelyek előfeltétele a kritikus nyersanyagokhoz való biztonságos és kiszámítható hozzáférés. A magyar elnökség így nem új nyersanyag-politikai kezdeményezésekkel, hanem a versenyképességi narratívába ágyazva járult hozzá ahhoz, hogy a kritikus nyersanyagok kérdése az európai ipari stratégia strukturális elemeként jelenjen meg.

AZ EREDMÉNYEK ÉS KORLÁTOK ÉRTÉKELÉSE

A 2024-es magyar EU-elnökség teljesítménye a kritikus nyersanyagok területén nem klasszikus jogalkotási mérföldkövekben, hanem a szakpolitikai keretezés és az intézményi diskurzus alakításában mérhető. A legjelentősebb eredmény annak elérése volt, hogy a kritikus nyersanyagok kérdése következetesen az európai versenyképességi és iparpolitikai gondolkodás részeként jelent meg, összhangban a CRMA végrehajtási szakaszának prioritásaival. Ez az értelmezési keret kedvező fogadtatásra talált mind az Európai Bizottság, mind az iparági szereplők részéről, akik a végrehajtás szempontjából kulcsfontosságú tényezőként azonosították a jogi kiszámíthatóságot, az engedélyezési eljárások működőképességét és a finanszírozási feltételek javítását.

Ugyanakkor az elnökség alatt több korlát és nyitott kérdés is egyértelművé vált. A tagállamok között továbbra is fennmaradtak a törésvonalak a bányászati és feldolgozó projektek társadalmi elfogadottsága, valamint a környezetvédelmi szabályozás szigorúsága kapcsán. Több nyugat-európai tagállam és parlamenti szereplő hangsúlyozta, hogy a gyorsított engedélyezési eljárások nem vezethetnek a környezeti és szociális normák felpuhításához.²⁴

²⁴ BUDIMAN 2023.

Társadalmi elfogadottság, környezeti kockázatok

Mindemellett egyre erősebben jelentek meg a demokratikus legitimitással, átláthatósággal és társadalmi elfogadottsággal kapcsolatos kritikák is. Civil szervezetek és környezetvédelmi szereplők arra hívták fel a figyelmet, hogy a „stratégiai projektek” gyorsított kijelölése több esetben a nyilvánosság bevonásának, a környezeti hatásvizsgálatok mélységének és az érintett közösségek jogainak rovására történt. A 2025-ben közzétett első stratégiai projektlista²⁵ több esetben jogi kifogásokat és felülvizsgálati kérelmeket váltott ki, ami rámutatott arra, hogy a CRMA végrehajtása során fennáll a feszültség az iparpolitikai gyorsítás és az uniós környezetvédelmi és részvételi normák között.²⁶

Strukturális kihívásként jelentkezik a zöldátállás paradoxona. Miközben az európai társadalmak széles körben támogatják a klímacélokat és az ezekhez kapcsolódó technológiákat, a szükséges bányászati tevékenységeket gyakran elutasítják helyi szinten. A bányászati projektek társadalmi elfogadottsága – a társadalmi működési engedély – hiányában a jogalkotási gyorsítás és a „stratégiai fontosságú” minősítés önmagában nem képes biztosítani a projektek megvalósulását, amint azt a szerbiai Jadar-²⁷ és a portugáliai Barroso-projekt²⁸ is mutatja. Az Európai Unióban a környezeti és a részvételi normák erős helyi vétópotenciált hoznak létre, miközben a kritikusnyersanyag-politika célja éppen a beruházások felgyorsítása lenne. A társadalmi ellenállás és az elhúzódozó engedélyezési eljárások gazdasági következményekkel is járnak, mivel növelik a beruházási kockázatot és a tőke elvándorlásának veszélyét olyan versenytárs régiók felé, ahol a szabályozási és finanszírozási környezet megengedőbb.²⁹

Finanszírozási kritika

Megoldatlan maradt a CRMA mögötti finanszírozási struktúra kérdése: a jogszabály végrehajtásához szükséges beruházási volumen és a rendelkezésre álló uniós pénzügyi eszközök közötti feszültség továbbra is fennáll. Az Európai Parlament ITRE Bizottságában Nicola Beer (korábbi CRMA-jelentéstevő) többször hangsúlyozta,

²⁵ PATÓ 2025a.

²⁶ SILK 2025.

²⁷ TODOROVIĆ 2025.

²⁸ EEROLA–KOMNITSAS 2025.

²⁹ BERTHET et al. 2024.

hogy a magánfinanszírozás nem fog elindulni állami garanciavállalás vagy uniós kockázatcsökkentő eszközök nélkül.³⁰

Az Európai Unió mégsem hozott létre dedikált, központi finanszírozási alapot a kritikus nyersanyagok számára, ami a belső piac fragmentációjának kockázatát hordozza, mivel elsősorban a fiskálisan erősebb tagállamok képesek támogatni stratégiai projektjeiket.³¹ A bányászat rendkívül tőkeigényes és magas kockázatú ágazat, ahol az adminisztratív gyorsítás önmagában nem elegendő ösztönző, ha a befektetők nincsenek védve a világpiaci áringadozásokkal szemben.³² Míg az Egyesült Államok közvetlen adókedvezményekkel, Kína pedig célzott állami támogatásokkal segíti a bányászati beruházásokat, az Európai Unió elsősorban összetett pályázati és támogatási rendszerekre támaszkodik (mint az Innovation Fund és a Horizon Europe), amelyek nem illeszkednek az ipari léptékű nyersanyag-kitermelés finanszírozási logikájához. E finanszírozási aszimmetria tartós kihívást jelent a kritikus nyersanyaggal kapcsolatos szakpolitikai célkitűzések gyakorlati megvalósítása és az európai stratégiai autonómia megerősítése szempontjából.³³

A kritikusnyersanyag-politika egyik kevésbé látható, de strukturális feszültségpontja az újrahasznosítás finanszírozási paradoxona. Számos fejlett újrahasznosítási technológia – például a ritkaföldfémek mágnesekből történő visszanyerése – jelenleg gazdaságilag nem versenyképes ipari léptékben. Miközben a CRMA 2030-ra kötelezően előírja a 25%-os újrahasznosítási arány elérését, nem társít ehhez célzott pénzügyi eszközöket a technológiák ipari méretre skálázásához. Ennek következtében a kötelező kvóták megfelelő támogatás hiányában az európai ipar költségeit növelhetik, ami rövid távon rontja a globális versenyképességet, és ellentmondásba kerülhet a stratégiai autonómia gazdasági célkitűzéseivel.³⁴

Az elnökség kezdetén megfogalmazott prioritásokhoz képest a magyar elnökség reálisan teljesítette a vállalt célokat. Mivel a CRMA jogalkotása már lezárult, nem volt elvárható új szabályozási áttörés; ehelyett a hangsúly a politikai koordináción, a végrehajtás értelmezési keretein és a versenyképességi narratíva megerősítésén volt. E tekintetben az elnökség teljesítménye összhangban állt a kezdeti elvárásokkal, ugyanakkor a strukturális problémák – különösen a finanszírozás és a társadalmi elfogadottság kérdése – túlnyúltak az elnökségi időszak hatókörén.

A magyar EU-elnökség a kritikus nyersanyagok területén nem lezárt eredményeket, hanem egy stabil, továbbépíthető szakpolitikai keretet hagyott maga után,

³⁰ Európai Parlament 2023.

³¹ TAGLIAPIETRA–VEUGELERS 2020.

³² Jidovtseff et al. 2024.

³³ KLEIMANN 2023.

³⁴ VIDAL et al. 2024.

amelyben a versenyképesség, a stratégiai függetlenség és a fenntarthatóság közötti egyensúly továbbra is nyitott kérdés maradt. A kockázatokból látszik, hogy a kritikus nyersanyagokról szóló szakpolitika hosszú távú sikerét nem kizárólag jogi vagy iparpolitikai eszközök, hanem a társadalmi legitimáció, a környezeti integrálás és a gazdasági kockázatkezelés közötti egyensúly határozza meg.

*Következtetések és jövőbeli kilátások:
a kritikusnyersanyag-politika továbbélése 2025-ben és azon túl*

A kritikus nyersanyagok európai szakpolitikája 2025-ben egyértelműen új szakaszba lépett, amelyben a hangsúly a jogalkotási keretekről a geopolitikai, iparpolitikai és végrehajtási dimenziók megerősítésére helyeződött át. A CRMA hatálybalépését követően az uniós intézmények figyelme egyre inkább a tényleges ellátásbiztonsági hatásokra, a stratégiai projektek kiválasztására, valamint az európai ipar globális kitettségének csökkentésére irányult. 2025-ben a kritikusnyersanyag-politika egyik meghatározó eleme a Kínától való strukturális függés mérséklése lett. Az uniós szakpolitikai diskurzusban a *de-risking* megközelítés tovább konkretizálódott: nem teljes leválásról, hanem az ellátási láncok diverzifikálásáról, a feldolgozási és újrahasznosítási kapacitások európai megerősítéséről, valamint a stratégiai inputokhoz való hozzáférés kiszámíthatóságáról van szó.³⁵

A 2025-ös év másik kulcseleme Ukrajna szerepének erősödése volt az európai kritikusnyersanyag-stratégiában. Az Európai Unió egyre inkább hosszú távú stratégiai partnerként tekint Ukrajnára, különösen annak jelentős lítium-, titán- és ritkaföldfém-ásványkincsei miatt. A kritikus nyersanyagok kérdése fokozatosan beépült az Ukrajna háború utáni újjáépítéséről szóló uniós gondolkodásba: az ásványkincsek feltárása és fenntartható hasznosítása nem csupán gazdasági lehetőségként, hanem az európai stratégiai autonómia és az ipari ellenálló képesség egyik jövőbeli pilléréként jelent meg. Ez az irány egyben geopolitikai üzenetet is hordoz: az EU a közvetlen szomszédságában kívánja erősíteni a megbízható nyersanyagellátási forrásokat, amely a bővítéspolitikába is begyűrűzött.³⁶

A végrehajtás szintjén 2025-ben felértékelődtek az operatív eszközök, köztük a Bizottság által előkészített és az uniós intézmények által támogatott végrehajtási keretek, mint például a RESourceEU kezdeményezés. Ezek célja a kritikus nyersanyagok másodlagos forrásainak – különösen az újrahasznosítás és

³⁵ Európai Bizottság 2025.

³⁶ PATÓ 2025b.

az „urbánus bányászat” – jobb kiaknázása, valamint az európai ipar számára elérhető anyagáramok átláthatóbbá tétele.

E fejlemények szorosan illeszkedtek a 2025-ben tovább erősödő versenyképességi és iparpolitikai fordulathoz. A kritikus nyersanyagok kevésbé önálló szakpolitikai területként, inkább az európai ipar működőképességének alapfeltételeként jelentek meg a Tanács és a Bizottság napirendjén. Az akkumulátoripar, a megújulóenergia-technológiák, a félvezetőipar és a védelmi ipari kapacitások nyersanyagigénye világossá tette, hogy a CRMA végrehajtása közvetlen hatással van az európai beruházási döntésekre és a globális versenyképességre.

A kritikus nyersanyagokról szóló rendelet 2030-ig történő sikeres végrehajtása megköveteli, hogy az Európai Unió túllépjen az adminisztratív gyorsításon. Ehhez elengedhetetlen egy uniós szintű, központi kockázatmegosztó és finanszírozási eszköz létrehozása, amely képes kezelni a bányászati beruházások piaci kockázatait és versenyezni a globális támogatási rendszerekkel. A szakpolitika eredményessége egy egységes társadalmi elfogadottsági keretrendszer kialakításán is múlik, amely biztosítja, hogy a helyi közösségek közvetlenül részesüljenek a kitermelés előnyeiből. Emellett kulcsfontosságú a határokon átnyúló ipari integráció erősítése, különösen a közép- és kelet-európai tagállamok bevonásával, hogy az értéklánc magasabb hozzáadott értékű szegmenseibe is bekapcsolódhassanak. Végül az újrahasznosítás területén célzott innovációs és kutatás-fejlesztési támogatások nélkül a kritikus nyersanyagokkal kapcsolatos stratégiai autonómia nem lehet fenntarthatóvá.

Ebben a folyamatban a 2024-es magyar EU-elnökség öröksége tovább élt. A versenyképességi fókuszú megközelítés, valamint a kritikus nyersanyagok ipari értékláncokhoz való következetes kapcsolása olyan narratív keretet adott, amelyhez a későbbi szakpolitikai kezdeményezések – így a ReSourceEU előkészítése is – igazodni tudtak. A magyar elnökség hozzájárulása így nem egy lezárt szakpolitikai eredményben, hanem egy tartósan érvényesülő értelmezési keretben ragadható meg, amely a kritikus nyersanyagokat az európai versenyképesség és stratégiai autonómia strukturális feltételeiként kezeli.

A kritikus nyersanyagok európai szakpolitikája 2025-re egyértelműen új szakaszba lépett: a hangsúly a jogalkotási keretek kialakításáról a végrehajtás geopolitikai, iparpolitikai és gazdaságbiztonsági dimenzióira helyeződött át. A *Critical Raw Materials Act* 2024. májusi hatálybalépését követően az uniós intézmények figyelme egyre inkább a tényleges ellátásbiztonsági hatásokra, a stratégiai projektek kiválasztására, valamint az európai ipar külső kitérttségének csökkentésére irányult.

A CRMA végrehajtásának egyik legkonkrétabb eleme 2025-ben a „stratégiai projektek” első körének kiválasztása volt. A Bizottság 2025 tavaszán közzétette az első projektlistát, amely elsősorban az akkumulátor-értéklánc, az állandó mágnesek,

valamint a védelmi ipar szempontjából kritikus alapanyagok területére koncentrált. A kiválasztott projektek között megjelentek lítiumkitermelési és -feldolgozási beruházások (például a németországi geotermikus lítiumprojektek), ritkaföldfém-feldolgozási kapacitások, valamint újrahasznosítási létesítmények, amelyek a CRMA 2030-as *benchmarkjai* – 10% kitermelés, 40% feldolgozás, 25% újrahasznosítás – felé tett első gyakorlati lépéseknek tekinthetők. Ugyanakkor már ebben a fázisban is nyilvánvalóvá vált, hogy a „stratégiai” minősítés önmagában nem oldja fel a finanszírozási, társadalmi elfogadottsági és engedélyezési korlátokat.

2025-ben a kritikusnyersanyag-politika egyik meghatározó irányává vált a Kínától való strukturális függés mérséklése. Az uniós szakpolitikai diskurzusban a *de-risking* megközelítés tovább konkretizálódott: nem teljes leválásról, hanem az ellátási láncok diverzifikálásáról, a feldolgozási és újrahasznosítási kapacitások európai megerősítéséről, valamint a stratégiai nyersanyagokhoz való hozzáférés kiszámíthatóságáról volt szó. A CRMA ebben az értelmezésben az európai ipar működőképességének és geopolitikai mozgásterének biztosítását szolgáló eszközzé vált.

A 2025-ös év másik fontos fejleménye Ukrajna szerepének felértékelődése volt az európai kritikusnyersanyag-stratégiában. Az Európai Unió egyre inkább hosszú távú stratégiai partnerként tekintett Ukrajnára, különösen lítium-, titán- és ritkaföldfém-potenciálja miatt. A kritikus nyersanyagok kérdése fokozatosan beépült az Ukrajna háború utáni újjáépítéséről és gazdasági integrációjáról szóló uniós gondolkodásba: az ásványkincsek fenntartható hasznosítása nem csupán gazdasági lehetőségként, hanem az európai stratégiai autonómia és ipari ellenálló képesség jövőbeli pilléreként jelent meg. Ez az irány egyben geopolitikai üzenetet is hordozott, miszerint az EU a közvetlen szomszédságában kívánja megerősíteni a megbízható nyersanyagellátási forrásokat.

A végrehajtás szintjén 2025-ben felértékelődtek az operatív koordinációs eszközök, köztük az Európai Bizottság által előkészített ReSourceEU kezdeményezés. Bár az akcióterv elfogadása 2025 végén várható, az előző fejezetben felsorolt kockázati tényezők csökkentésére dolgoz ki lépéseket, különösen a finanszírozási kérdésekre vonatkozóan.

Mindez azért fontos, mert korábban is megállapítottuk, hogy a CRMA által kijelölt célok csak akkor teljesíthetők, ha az EU képes összehangolni a töredezett finanszírozási eszközöket, kezelni a feldolgozási szűk keresztmetszeteket, és célzottan támogatni a másodlagos nyersanyag-feldolgozást, különösen az újrahasznosítás és az urbánus bányászat területén.

Mindezek a fejlemények szorosan illeszkedtek a 2025-ben tovább erősödő versenyképességi és iparpolitikai fordulathoz. A kritikus nyersanyagok egyre kevésbé önálló szakpolitikai területként, sokkal inkább az európai ipar működőképességének

strukturális feltételeként jelentek meg a Tanács és a Bizottság napirendjén. Az akkumulátoripar, a megújulóenergia-technológiák, a fémvezetőipar és a védelmi ipari kapacitások nyersanyagigénye világossá tette, hogy a CRMA végrehajtása közvetlen hatással van az európai beruházási döntésekre és a globális versenyképességre.

Ugyanakkor 2025 nyaráig az is egyértelművé vált, hogy a rendelet sikeres végrehajtása nem biztosítható pusztán adminisztratív gyorsítással. Az uniós szintű kockázatmegosztó és finanszírozási eszközök hiánya, a társadalmi elfogadottság körüli konfliktusok, valamint az engedélyezési eljárások gyakorlati akadályai továbbra is korlátozták a projektek megvalósulását. E tényezők kezelése nélkül a CRMA 2030-as célkitűzései nehezen teljesíthetők.

Ebben a folyamatban a 2024-es magyar EU-elnökség öröksége tovább élt. A versenyképességi fókuszú megközelítés és a kritikus nyersanyagok ipari értékláncokhoz való következetes kapcsolása olyan értelmezési keretet adott, amelyhez a 2025-ben kibontakozó szakpolitikai kezdeményezések – köztük a ReSourceEU előkészítése és a stratégiai projektek kiválasztása – is igazodtak. A magyar elnökség hozzájárulása így nem lezárt szakpolitikai eredményekben, hanem egy tartósan ható narratív és politikai keretben ragadható meg, amely a kritikus nyersanyagokat az európai versenyképesség és stratégiai autonómia strukturális feltételeiként kezeli.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- BERTHET, Etienne et al. (2024): Assessing the Social and Environmental Impacts of Critical Mineral Supply Chains for the Energy Transition in Europe. *Global Environmental Change*, 86, 102841. Online: <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2024.102841>
- BOGOJEVIĆ, Sanja (2024): The European Green Deal, the Rush for Critical Raw Materials, and Colonialism. *Transnational Legal Theory*, 15(4), 600–615. Online: <https://doi.org/10.1080/20414005.2024.2399408>
- BUDIMAN, Andreas (2023): EU's Critical Raw Materials Act: Improved Ambitions, but Language Still Raises Concerns for Environmental Standards, Indigenous Peoples' Rights Protection, and Demand Reduction. *Eeb.org*, 2023. december 12. Online: <https://eeb.org/en/eus-critical-raw-materials-act/>
- DAMEN, Mario (2022): EU Strategic Autonomy 2013–2023. *European Parliamentary Research Service*, 2022. július. Online: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733589/EPRS_BRI\(2022\)733589_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733589/EPRS_BRI(2022)733589_EN.pdf)
- EEROLA, Toni – KOMNITSAS, Kostas (2025): Insights on Public Acceptance of Major European Lithium Mine Projects. *Mining, Metallurgy & Exploration*, 42, 2663–2683. Online: <https://doi.org/10.1007/s42461-025-01280-7>
- Közös kül- és biztonságpolitika – globális stratégia [é. n.]. Online: <https://eur-lex.europa.eu/HU/legal-content/summary/common-foreign-and-security-policy-global-strategy.html>

- MARIOTTI, Sergio (2025): “Open Strategic Autonomy” as an Industrial Policy Compass for the EU Competitiveness and Growth: The Good, the Bad, or the Ugly? *Journal of Industrial and Business Economics*, 52, 1–26. Online: <https://doi.org/10.1007/s40812-024-00327-y>
- PATÓ Viktória Lilla (2025a): A földből a jövőbe: Európa kritikus nyersanyag-forradalma elindult. *Ludovika.hu*, 2025. április 3. Online: <https://www.ludovika.hu/blogok/ot-perc-europa-blog/2025/04/03/a-foldbol-a-jovobe-europa-kritikus-nyersanyag-forradalma-elindult/>
- PATÓ Viktória Lilla (2025b): Úgy tűnik, mindenkinek az ukrán kritikus nyersanyagokra fáj a foga. *Ludovika.hu*, 2025. február 17. Online: <https://www.ludovika.hu/blogok/ot-perc-europa-blog/2025/02/17/ugy-tunik-mindenkinek-az-ukran-kritikus-nyersanyagokra-faj-a-foga/>
- PATÓ Viktória Lilla (2026): Securing Critical Raw Materials in the EU: Reducing Vulnerabilities in the Middle of Geopolitical Tensions. In CSEPELI Réka et al. (szerk.): *Szakpolitikai elemzések 2024. II. félév*. Budapest: Ludovika Egyetemi Kiadó, 409–421. Online: https://doi.org/10.36250/01303_79
- President Macron Gives Speech on New Initiative for Europe (2017). Online: <https://www.elysee.fr/en/emmanuel-macron/2017/09/26/president-macron-gives-speech-on-new-initiative-for-europe>
- RAGONNAUD, Guillaume (2023): Securing Europe’s Supply of Critical Raw Materials. *European Parliamentary Research Service*, 2023. március. Online: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/739394/EPRS_BRI\(2023\)739394_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/739394/EPRS_BRI(2023)739394_EN.pdf)
- RAGONNAUD, Guillaume (2024): Implementing the EU’s Critical Raw Materials Act. *European Parliamentary Research Service*, 2024. november. Online: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/766253/EPRS_BRI\(2024\)766253_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/766253/EPRS_BRI(2024)766253_EN.pdf)
- SILK, Ruby (2025): Green Deal or Raw Deal? How the EU’s Strategic Mining Projects are Undermining Democratic Norms. *Meta.eeb.org*, 2025. június 5. Online: <https://meta.eeb.org/2025/06/25/how-the-eus-strategic-mining-projects-are-undermining-democratic-norms/>
- TAGLIAPIETRA, Simone – VEUGELERS, Reinhilde (2020): *A Green Industrial Policy for Europe*. Brussels: Bruegel. Online: https://www.bruegel.org/system/files/wp_attachments/Bruegel_Blueprint_31_Complete_151220.pdf
- TODOROVIĆ, Igor (2025): European Commission Declares Jadar Project in Serbia One of Its Strategic Projects for Critical Raw Materials. *Balkangreenenergynews.com*, 2025. június 4. Online: <https://balkangreenenergynews.com/european-commission-declares-jadar-project-in-serbia-one-of-its-strategic-projects-for-critical-raw-materials/>
- VAN WIERINGEN, Kjeld (2025): The Future of Rare Earths Mining in Ukraine. *European Parliamentary Research Service*, 2025. március. Online: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2025/765789/EPRS_ATA\(2025\)765789_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2025/765789/EPRS_ATA(2025)765789_EN.pdf)

Egyéb források

- Az Európai Unió Tanácsa (2023): *Council and Parliament Strike Provisional Deal to Reinforce the Supply of Critical Raw Materials*. Online: https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/11/13/council-and-parliament-strike-provisional-deal-to-reinforce-the-supply-of-critical-raw-materials/?utm_

- Az Európai Unió Tanácsa (2024a): *The Promotion of Geothermal Energy – Council conclusions (16 December 2024)*. Online: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-16939-2024-INIT/en/pdf>
- Az Európai Unió Tanácsa (2024b): *Az Európai Unió–Kazahsztán Együttműködési Tanács 21. ülése*. Online: <https://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2024/10/16/kazakhstan-21st-cooperation-council-with-the-european-union/>
- Az Európai Unió Tanácsa (2024c): *Commission’s Communication on Advanced Materials – Council conclusions*. 2024. november 29. Online: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-16183-2024-INIT/en/pdf>
- Az Európai Unió Tanácsa (2024d): *Strategic Autonomy: Council Gives Its Final Approval on the Critical Raw Materials Act*. Online: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/03/18/strategic-autonomy-council-gives-its-final-approval-on-the-critical-raw-materials-act/>
- Az Európai Unió Tanácsa (2024e): *Programme of the Hungarian Presidency of the Council of the European Union in the second half of 2024*. Online: <https://wayback.archive-it.org/12090/20250412082714/https://hungarian-presidency.consilium.europa.eu/media/32nhoeop/programme-and-priorities-of-the-hungarian-presidency.pdf>
- Európai Bizottság (2019): *Az európai zöld megállapodás*. COM(2019) 640 final. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52019DC0640>
- Európai Bizottság (2022): *Az Unió helyzete 2022. szeptember 14.* Online: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/state-union/state-union-2022_hu
- Európai Bizottság (2025): *Resource EU Action Plan*. COM(2025) 945 final. Online: https://single-market-economy.ec.europa.eu/document/download/01c448d6-dc93-40d7-9afe-4c2af448dooc_en?utm_
- Európai Parlament (2023): *Critical Raw Materials: Deal on Securing the EU’s Supply and Sovereignty*. *Europal.europa.eu*, 2023. november 11. Online: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20231113IPR10401/critical-raw-materials-deal-on-securing-the-eu-s-supply-and-sovereignty>
- Európai Parlament – Az Európai Unió Tanácsa (2023): *Javaslat – Az Európai Parlament és Tanács rendelete a nettó zéró technológiai termékek európai gyártási ökoszisztémájának megerősítését célzó intézkedési keret létrehozásáról*. COM(2023) 161 final. 2023. március 16. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52023PC0161>
- Európai Tanács (2021): *Az Európai Tanács ülése (2021. október 21. és 22.) – Következtetések*. Online: <https://www.consilium.europa.eu/media/52638/20211022-euco-conclusions-hu.pdf>
- Európai Tanács (2022a): *Az Európai Tanács ülése (2022. március 24. és 25.) – Következtetések*. Online: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-1-2022-INIT/hu/pdf>
- Európai Tanács (2022b): *Az Európai Tanács ülése (2022. október 20. és 21.) – Következtetések*. Online: <https://www.consilium.europa.eu/media/59741/2022-10-2021-euco-conclusions-hu.pdf>
- Európai Tanács (2023): *Az Európai Tanács rendkívüli ülése (2023. február 9.) – Következtetések*. Online: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-1-2023-INIT/hu/pdf>
- Európai Tanács (2024): *Budapesti nyilatkozat az új európai versenyképességi megállapodásról*. Sajtóközlemény, 2024. november 8. Online: <https://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2024/11/08/the-budapest-declaration/>